Anne-Baba Hakkı
Gönderen Kadir Hatipoglu - Mart 18 2021 02:00:00

ANNE-BABA   HAKKI

وَاعْبُدُواْ اللّهَ وَلاَ تُشْرِكُواْ بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللّهَ لاَ يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالاً فَخُورًا “Allah’a ibadet edin ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anaya, babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya ve mâliki bulunduğunuz kimselere iyi davranın.” (Nisâ sûresi, 4/36) Bu âyet-i kerîmede mü’minlere on görev verilmektedir. Bunlardan birincisi insana her şeyi esirgemeden vermiş olan Allah Teâlâ’ya ibadet etmek ve ona hiçbir şeyi ortak koşmamak. İkincisi anaya babaya saygıda kusur etmemek ve onlara karşı evlatlık görevini yapmaktır. Evlatlık görevinin, kulluk görevinin hemen peşinden zikredilmesi üzerinde dikkatle düşünülmelidir. Bizler de bir evlat olarak; anne – babanın değerini, evlatlar üzerinde iyiliklerini, nasıl anlatmaya başlayalım ki. Onlar bizlerin varlık sebebi, hayat dayanağı, bizi eğitip yetiştiren, her türlü kötülükten koruyup gözeten, maddi manevi çaba harcayarak bu günlere gelmemizi sağlayan en değerli varlıklar… Anne babalar,

çocukları uğruna zorlukların ve meşakkatlerin en ağırına katlanırlar. Sözgelimi anne, gebeliğin yükünü, doğumun acısını, çocuk emzirmenin meşakkatini, terbiye ve bakımın yoğunluğunu çeker. Baba ise, çocuklarına daha güzel bir hayat sağlamak, kültürlü ve eğitimli kılmak, onları mutlu ve huzurlu bir hayata hazırlamak için çalışır, didinir. Anne ve baba bu büyük fedakarlığı isteyerek seve seve yaparlar, bunun için çocuklarından ne bir övgü ne de bir karşılık beklerler. (Mehdi Sadr, Ehl-i Beyt Ahlakı İnsan y. S.327) Yaratıklar içinde insana en çok yakın olan ve insan üzerinde en çok hakkı bulunan, anne ve babadır. Çünkü Allah Teâlâ, onları insanın var olması için sebep kılmıştır. Bunun içindir ki, Allah Teâlâ kendisine ibadetten sonra ikinci derecede anne ve babaya iyilik yapılmasını emretmiştir:
وَقَضَى
رَبُّكَ
أَلاَّ
تَعْبُدُواْ
إِلاَّ
إِيَّاهُ
وَبِالْوَال&#16
16;دَيْنِ
إِحْسَانًا
إِمَّا
يَبْلُغَنَّ
عِندَكَ
الْكِبَرَ
أَحَدُهُمَا
أَوْ
كِلاَهُمَا
فَلاَ تَقُل
لَّهُمَا
أُفٍّ وَلاَ
تَنْهَرْهُم&#16
14;ا وَقُل
لَّهُمَا
قَوْلاً
كَرِيمًا   .
وَاخْفِضْ
لَهُمَا
جَنَاحَ
الذُّلِّ
مِنَ
الرَّحْمَةِ
وَقُل رَّبِّ
ارْحَمْهُمَ&#15
75; كَمَا
رَبَّيَانِي
صَغِيرًا Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine "of!" bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel

söz söyle. Onları esirgeyerek alçakgönüllülükle üzerlerine kanat ger ve: "Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara (öyle) rahmet et!" diyerek dua et. (İsra, 17/23-24) Birçok âyet-i kerîmede Allah’a ibadet emrinin hemen peşinden ana ve babaya itaatin gelmesi çok mânalıdır. Bunu şöyle anlamak uygun olur: Sen yüzüne konan bir sineği bile kovamayacak kadar güçsüzken, Allah’ın yetiştirip büyütme, merhamet edip koruma sıfatları onlarda kendini gösterdi. Öyleyse sen öncelikle Allah’ın birliğini kabul edecek, onun peşinden de ana ve babana iyilik ve itaat edeceksin. Onlar senin yanında yaşlanacak olursa, hoşuna gitmeyecek bir hareket yaptıklarında sakın onları azarlama; gönüllerini kırma! Bir zamanlar sen de hoşa gitmeyen işler yaptığında, annen ve baban seni anlayışla karşılardı. Şimdi onlar yaşlandı. Senin çocukluk günlerinde yaptıklarına benzer garip hareketler yapabilirler; yersiz bulacağın sözler söyleyebilirler. Sen de onlara aynı şekilde anlayış göster; şefkatli ve merhametli ol! Bununla da kalma, onlara merhamet etmesi, günahlarını bağışlaması için Cenâb-ı Hakk’a dua edip yalvar! وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası onu nice sıkıntı lara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak banadır. (Lokman, 31/14). Birine teşekkür etmenin de bir ş ekli vardır. Teşekkür edilecek kimseye karşı mütevâzı olunur. Ona duyulan sevgi belirtilir. Yaptığı iyilik anılır ve bundan dolayı kendisine teşekkür edilir. Onun sağladığı imkân, kendisini üzecek ve gücendirecek şekilde kullanılmaz. Ana ve babaya yaptıklarından dolayı teşekkür ederken de bu esasa uymalı, kendilerine tevâzu göstermeli, ne çok sevildikleri hissettirilmeli, bir zamanlar kendisi için ne zahmetlere katlandıkları -fırsat düştükçe- söylenmeli, kendilerine duyulan minnet ifade edilmeli ve onların hoşnut olmayacağı işler yapılmamalıdır. (Riyazu’s-Salihin Tercüme ve Şerhi, c.2, s.412, Erkam y.) Anne ve baba, aile ve çocuğun ihtiyaçlarını temin etmek için yılmadan, usanmadan çalışırlar, yemezler yedirirler, giymezler giydirirler. Çocuğun bir yeri ağrısa, onlar daha fazla rahatsız olurlar. Çocuklarının rahatını kendi rahatlarına tercih ederler. Bu zahmetli meşgale, değişik safha ve şekillerde olmak üzere yirmi otuz yıl devam eder. Hatta, ana-babanın çocuğuna gösterdikleri ilgi hayat boyu sürer gider. Allah'ın, ana-baba ve çocuklar arasında yarattığı sevgi ve saygıdan kaynaklanan işte bu hak-görev ilişkisi,

insan neslinin yozlaşmadan, sıhhatli ve sağlam bir şekilde devam edebilmesinin ve vazgeçilmez bir şartıdır. Ana-babanın çocuklar üzerindeki haklarını şöyle sıralayabiliriz: 1. İtaat (saygı) Çocukların ana-babalarına karşı en önemli görevleri onlara itaat etmek, iyilik etmek yapılması haram olmayan isteklerini yerine getirmektir. Cenâb-ı Allah şöyle buyuruyor:
وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِن جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ "Biz insana, ana-babasına iyilik yapmasını tavsiye ettik. Bununla beraber, hakkında bilgi sahibi olmadığın (ilah tanımadığın) bir şeyi bana ortak koşman için sana emrederlerse, artık onlara bu hususta itaat etme." (Ankebût, 29/8) Bu ayet ashaptan Sa'd b. Ebi Vakkâs hakkında nazil olmuştur. Hz. Sa'd olayı şöyle anlatmaktadır: "Ben anneme hürmet ve itaat eden bir çocuktum, Müslüman olunca annem bana: Sa'd! bu yaptığın nedir? Ya sen bu yeni dinini bırakırsın, yahut da ben yemem içmem ve sonunda ölürüm. Sen de benim yüzümden; "anasının katili!" diye ayıplanırsın, dedi. Ben; "Anneciğim böyle yapma. İyi bil ki, ben bu dini bırakmam!" dedim. Ve iki gün iki gece bekledim. Kadın ne yedi, ne içti. Bunun üzerine:" Vallahi anne, iyi bil ki, senin yüz canın olsa da bunlar birer birer çıksa, ben bu dinimi yine bırakmam. Artık ister ye, ister yeme" dedim. Bu azmimi görünce annem bu direnmesinden vazgeçti. Bunun üzerine yukarıdaki ayet-i kerîme nazil oldu. (Tecrîd-i Sarîh Tercümesi, XII, 121) . عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ

حَرَّمَ
عَلَيْكُمْ
عُقُوقَ
الْأُمَّهَا&#15
78;ِ وَمَنْعًا
Peygamber Efendimiz de bir hadislerinde: "Allah size, annelerinize itaatsizliği... Haram kıldı." (Buhârî, Edeb, 4). Ana-babaların istek ve arzularını yerine getirmek, onlara karşı çıkmamak Allah'ın emridir. Ancak, ana-baba çocuğundan Allah'a karşı gelmesini, O'nu inkâr etmesini, farz kıldığı bir şeyi yapmamasını, haram kıldığı şeyleri yapmasını emrederse; onların bu istekleri yerine getirilmez. Çünkü Allah'a isyan olan hususta, ana-baba da olsa, insanlara itaat edilmez. 2. Ana-babaya iyi davranmak Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerîm'de, şöyle buyurur:
وَقَضَى
رَبُّكَ
أَلاَّ
تَعْبُدُواْ
إِلاَّ
إِيَّاهُ
وَبِالْوَال&#16
16;دَيْنِ
إِحْسَانًا
إِمَّا
يَبْلُغَنَّ
عِندَكَ
الْكِبَرَ
أَحَدُهُمَا
أَوْ
كِلاَهُمَا
فَلاَ تَقُل
لَّهُمَا
أُفٍّ وَلاَ
تَنْهَرْهُم&#16
14;ا وَقُل
لَّهُمَا
قَوْلاً
كَرِيمًا   .
وَاخْفِضْ
لَهُمَا
جَنَاحَ
الذُّلِّ
مِنَ
الرَّحْمَةِ
وَقُل رَّبِّ
ارْحَمْهُمَ&#15
75; كَمَا
رَبَّيَانِي
صَغِيرًا "Yüce Rabb'ın şöyle emretti; Yalnız Allah'a ibadet edeceksiniz, ana-babalarınıza iyilik yapacaksınız. Şayet

bunlardan biri veya her ikisi senin yanında ihtiyarlarsa sakın onlara "öf " dahi deme, yüzlerine bağırma, onlara tatlı söz söyle. Onlara, merhamet belirtisi olarak tevazu kanadını aç da, "Ya Rab, küçüklüğümde bana şefkat gösterdikleri gibi, sen de onlara merhamet et" de "(İsrâ, 17/23-24)
وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا Biz insana ana ve babasına iyilik etmesini emrettik. (Ankebut, 29/8) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي قَالَ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أَبُوكَ Bir adam Peygamberimize gelerek: Ey Allah’ın Rasulü, insanlar arasında iyi davranmama en çok layık olan kimdir? dedi. Peygamberimiz: “Annendir.” buyurdu. Adam: “Sonra kim? dedi. Peygamberimiz: “Annendir.” buyurdu. Adam: “Sonra kimdir? dedi. Peygamberimiz yine: “Annendir.” buyurdu. Adam: “Sonra kimdir? diye sordu. Peygamberimiz: “Sonra babandır.” buyurdu. (Buhârî, Edeb, 2;

Müslim, Birr, 1). Anne ve babaya iyilik etmek, hizmet etmek ve gönüllerini almak-Allah'a ibadetten sonra- başka hiçbir davranışla elde edilemeyecek bir sevaptır.
قَالَ
سَأَلْتُ
النَّبِيَّ
صَلَّى
اللَّهُ
عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ
أَيُّ
الْعَمَلِ
أَحَبُّ
إِلَى
اللَّهِ
قَالَ
الصَّلَاةُ
عَلَى
وَقْتِهَا
قَالَ ثُمَّ
أَيٌّ قَالَ
بِرُّ
الْوَالِدَي&#16
18;نِ قَالَ
ثُمَّ أَيٌّ
قَالَ
الْجِهَادُ
فِي سَبِيلِ
اللَّهِ Abdullah b. Mesûd (r.a.) anlatı yor. Peygamberimize: - Allah'ın en sevdiği amel hangisidir? Diye sordum. Peygamberimiz: - Vaktinde kılınan namaz, buyurdu. - Sonra hangisi? Dedim: Peygamberimiz: - Anneye-babaya iyilik etmek, buyurdu. Ben: - Sonra hangisi? Dedim, Peygamberimiz: - Allah yolunda savaştır, buyurdu. (Buhârî, Edep, 1; Müslim, İman, 36) Ana-baba, çocuklarına yeteri kadar iyilik yapmamış olsalar, hatta bazı zararları dokunmuş olsa da, çocuklar, onlara yine de iyi davranmak mecburiyetindedir. Çünkü insanlar yaşlandıkça çocuklaşır. Çocukluğumuzdaki yanlış ve zararlı davranışlarımızı güler yüzle karşılayanlar bize muhtaç duruma gelince onlara, bize yaptıkları gibi iyi davranmamız aynı zamanda bir şükran borcudur. 3. Maddî ihtiyaçlarını gidermek Yaşlanıp kendi ihtiyaçlarını temin edemez hâle gelince ana-babaların bütün ihtiyaçlarını temin etmek çocukların görevidir. Bu görev sadece ahlâkı olmayıp, hukuken de vardır. Bu görevini yerine getirmeyen kimse buna zorlanır. Allah bu görevi evlâtlara yüklemektedir:
يَسْأَلُونَ&#16
03;َ مَاذَا
يُنفِقُونَ
قُلْ مَا
أَنفَقْتُم
مِّنْ خَيْرٍ
فَلِلْوَالِ&#15

83;َيْنِ
وَالأَقْرَب&#16
16;ينَ
وَالْيَتَام&#16
14;ى
وَالْمَسَاك&#16
16;ينِ وَابْنِ
السَّبِيلِ
وَمَا
تَفْعَلُواْ
مِنْ خَيْرٍ
فَإِنَّ
اللّهَ بِهِ
عَلِيمٌ "Ey Peygamber! Sana ne sarf edeceklerini soruyorlar. De ki, sarf edeceğiniz mal ana-baba, akrabalar, yetimler, düşkünler ve yolcular içindir. Yaptığınız her iyiliği Allah bilir.” (Bakara, 2/215). عَبْدِ
اللَّهِ بْنِ
عَمْرٍو
قَالَ جَاءَ
رَجُلٌ إِلَى
النَّبِيِّ
صَلَّى
اللَّهُ
عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ
يَسْتَأْذِن&#16
15;هُ فِي
الْجِهَادِ
فَقَالَ
أَحَيٌّ
وَالِدَاكَ
قَالَ نَعَمْ
قَالَ
فَفِيهِمَا
فَجَاهِدْ Abdullah b. Amr b. el-Âs'ın anlattığına göre, bir adam peygamberimiz (s.a.s.)'e gelerek cihada gitmek için izin istedi. Peygamberimiz de ona; "Annen baban sağ mıdır?" diye sordu. Adam: "Evet", deyince Rasülullah (s.a.s.): "O hâlde sen önce onların rızasını almaya çalış, " buyurarak ona bu görevini hatırlattı. (Buhari, Edeb, 9(5515). Bu hadisten de anlaşılacağı üzere Peygamberimiz, cihada katılmak isteyen bir sahabeyi, ihtiyaçlarından dolayı, ana-babasının yanına göndermiştir. VAAZIN DEVAMI

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler